

Mozart

Symfonie 'Jupiter' 41

o.l.v. Gordan Nikolić, viool
Quirine Viersen, cello

do 17 januari
Philharmonie Haarlem
za 19, ma 21 januari
Het Concertgebouw

Fluit 2

concert 2

arr. voor cello

Op het verkeerde been

Niets is wat het lijkt in dit concert. Prokofjev klinkt als Haydn, Mozart bijna als Beethoven. Een cello speelt Mozarts fluitconcert en ook Sergei Rachmaninoffs Vocalise is niet origineel voor de cello geschreven, maar voor de menselijke stem. Kortom, u wordt op het verkeerde been gezet. Toch klinkt het allemaal heel vanzelfsprekend. Dat is de kracht van muziek: die overstijgt tijd, plaats en instrument met gemak.

Modern klassiek

Als Joseph Haydn in 1917 een symfonie had kunnen componeren - hij had dan 185 jaar oud moeten worden - dan zou die klinken als de *Eerste symfonie* van Sergej Prokofjev. Althans, dat was de bedoeling van de Russische componist toen hij zijn 'Klassieke' symfonie schreef. Het resultaat is een kort, lichtvoetig werk voor een orkest in 18e-eeuwse bezetting. Hiermee kan Prokofjev beschouwd worden als een voorloper van de neoklassieke hype die kort daarna door Stravinsky in gang werd gezet. Tussen de Haydn-regels door horen we zo nu en dan die onweerstaanbare melodieën waar Prokofjev later beroemd mee zou worden: met een beetje fantasie horen we al vlaggen van *Romeo en Julia*, *Peter en de Wolf* en het *Vijfde pianoconcert*.

Cellistenleed

Samen met Johann Sebastian Bach en Ludwig van Beethoven behoort Wolfgang Amadeus Mozart tot De Grote Drie der componisten. Als musicus kan je niet om deze componisten heen. Althans, als je geen cellist bent. Want Bach schreef de 6 suites voor cello solo, Beethoven 5 cellosonates en 3 sets met variaties voor cello en piano. Maar Mozart schreef geen noot voor de cello als solo-instrument. Wie naar de lijst met Mozarts soloconcerten kijkt, snapt dat dat moeilijk te verkroppen is voor cellisten: hij schreef nog net geen triangelconcert, maar naast de tientallen pianoconcerten en 5 vioolconcerten, zijn er concerto's voor hoorn (4 stuks!), fluit (2), klarinet, fagot, fluit en harp ... maar geen voor cello. Nu zijn musici niet voor

één gat te vangen. Zo stelde cellist Steven Isserlis een programma samen met muziek van vrienden van Mozart die wél voor de cello componeerden, en van een schets van 33 cellomaten werden verschillende reconstructies gemaakt. Alles om maar zo dicht mogelijk bij Mozart te komen. Quirine Viersen kiest voor een andere oplossing: ze speelt alleen maar noten die daadwerkelijk door Mozart geschreven zijn. Weliswaar voor de fluit, maar dat zal Mozart vast niet bezwaarlijk hebben gevonden, want dit *Tweede fluitconcert* is op zijn beurt weer een bewerking van het hoboconcert uit 1777, dat ook verloren is gegaan. Van hobo naar fluit en van fluit naar cello dus. En om die arme Mozartloze cellisten wat op te beuren: wie eenmaal deze versie van dit concerto heeft gehoord - vooral het prachtig zangerige elegische tweede deel - zou zomaar kunnen denken dat Mozart altijd al de cello in gedachten had.

Onuitspreekbare melancholie

Het oeuvre van Rachmaninoff bestaat uit 45 opusnummers, waaronder veel stukken voor piano solo, 4 pianoconcerten, 3 symfonieën en symfonische gedichten zoals het *Dodeneiland*, die allemaal nog dagelijks in concertzalen over de hele wereld te horen zijn. Er is echter meer. Zo schreef Rachmaninoff een heleboel prachtige liederen, die buiten het Russisch taalgebied niet vaak klinken. Behalve dan de 'Vocalise', het slotlied van zijn *14 liederen, op. 34*. 'Vocalise' is één van de grote wereldhits van Rachmaninoff, ongetwijfeld mede doordat de taalbarrière geen rol speelt; het lied wordt zonder tekst 'gevocaliseerd' (vaak op de klank 'aah'). Ook zonder tekst is dit lied overigens onmiskenbaar Russisch. Iedere taal heeft woorden die onvertaalbaar zijn: het Nederlandse 'gezelligheid', het Duitse 'Fingerspitzengefühl' of het Japanse 'Komorebi' (het spel van het licht dat tussen de bladeren van een boom schijnt). Het Russisch heeft 'tocká', (uit te spreken als taská): een diepe staat van melancholie, een verlangen zonder richting, door Vladimir Nabokov omschreven als 'een gevoel van grote spirituele kwellings, vaak zonder enige specifieke reden'. Maar wie wil voelen wat tocká is, hoeft maar naar Rachmaninoffs 'Vocalise' te luisteren. Om Russisch te verstaan heb je soms helemaal geen woorden nodig.

Olympische symfonie

Mozarts laatste symfonie is van olympische proporties, en niet alleen door de duur van bijna 40 minuten, die ongekend was in zijn tijd. Alles aan deze 'Jupitersymfonie' is groots. Hiermee geeft Mozart de beslissende voorzet voor Beethovens symfonische oeuvre, want tot deze tour de force was de symfonie eerder een muzikaal lifflafje dan het muzikale 'nec plus ultra' dat het in de romantiek zou worden. *Symfonie nr. 41* is een symfonie van extremen. Dat begint al in de openingsmaten: geweld en lieflijkheid contrasteren al in de eerste 4 maten. En dan moeten de opera-elementen, zoals de melodie van de aria *Un bacio di mano*, en concerto-achtige passages nog komen. Het 2e deel verwijst met een prachtige *Sarabande* terug naar Bach; het 3e deel, een menuet, flirt met zijn Ländler-achtige boerendans juist met het volkse. Maar Mozart maakt daar - natuurlijk - iets briljants van. Ook de finale is een waar kunststuk: Mozart verweeft hier de sonatevorm - hoogtepunt van het muzikaal classicisme - met de ouderwetse fuga. Hij brengt zo twee werelden bijeen die tot dan toe onverenigbaar leken. De fuga is gebaseerd op een thema van 4 noten dat hij zelf al gebruikte in het Credo van zijn *Missa Brevis*, maar dat een lange geschiedenis heeft, die via Josquin des Prez terug te voeren is tot de 13e eeuw. Zo plaatst Mozart zijn laatste symfonie bewust in een historisch kader. Of hij ook de toekomst voorzag waarvoor hij zo de weg plaveide, blijft gissen. Maar dat dit een sleutelstuk is in de muziekgeschiedenis staat buiten kijf. Bovenal spreekt Mozart hier zowel tot het verstand, als tot het hart.

Tekst: Alexander Klapwijk

Biografieën

Gordan Nikolić, viool/leiding

Sinds 2004 is Gordan Nikolić concertmeester en artistiek leider van het Nederlands Kamerorkest. Hij behoort al jaren tot de grootste violisten van deze tijd. In 1989 kreeg hij zijn eerste aanstelling als concertmeester bij het Orchestre d'Auvergne. Vanaf 1997 tot en met 2017 bekleedde hij dezelfde functie bij het London Symphony Orchestra. In de loop van de jaren is hij uitgegroeid tot het gezicht van het Nederlands Kamerorkest. Hij staat niet als dirigent voor het orkest, maar voert vanaf de eerste lessenaar de musici aan. Nikolić wordt regelmatig gevraagd als muzikaal leider bij diverse internationale gezelschappen, waaronder het Australian Chamber Orchestra, het Orchestre de chambre de Genève en het Antwerp Symphony Orchestra. Naast zijn activiteiten als violist en orkestleider is Nikolić docent aan Codarts in Rotterdam. Hij speelt op een Lorenzo Storioni viool uit 1794.

Quirine Viersen, cello

Ze won in 1994 als eerste Nederlandse een prijs op het prestigieuze Tsjajkovski Concours in Moskou, werd datzelfde jaar gelauwerd met de Nederlandse Muziekprijs en won in 2000 de Young Artist Award van de Credit Suisse. Het geeft wel aan hoezeer Quirine Viersen behoort tot de absolute top van internationaal beroemde cellisten. Ze speelde samen met vermaarde orkesten als de Wiener Philharmoniker, het Philharmonisch Orkest van Sint Petersburg en met vrijwel alle Nederlandse orkesten en ensembles.

Quirine Viersen is een veelgevraagd celliste voor kamermuziek. Ze speelde onder meer in het Delft Chamber Music Festival en de Salzburger Festspiele. Met pianiste Silke Avenhaus vormt Quirine Viersen een vast duo dat naast talloze recitals ook vijf succesvolle cd's heeft gemaakt. Ook met pianist Enrico Pace speelt ze vaak samen. Veel bijval kreeg ze voor haar project rond de cellosuites van Bach en Britten.

Beluister gratis onze playlist op [24classics.com](https://www.24classics.com)

Wilt u vast een voorproefje van het concert dat u gaat bezoeken? Luister via [24classics.com](https://www.24classics.com) of de 24classics-app gratis naar onze playlist *Orkest* met een steeds wisselende selectie van de werken die wij dit seizoen spelen.

Zit u op de winnende stoel?

Elke bezoeker van onze concerten in Het Concertgebouw kan op de winnende stoel zitten. Met uw plaatsbewijs maakt u kans op twee gratis concertkaarten. Kijk op de donderdag na het concert op [orkest.nl/stoel](https://www.orkest.nl/stoel) of uw stoel het winnende nummer heeft.

Word nu ook Vriend

Grote kans dat u naast één van onze Vrienden zit. Deze heeft dit concert met een jaarlijkse bijdrage mede mogelijk gemaakt. Vrienden dragen bij aan de toekomst van onze orkesten. Als Vriend bent u belangrijk voor ons. Daarom nodigen wij nieuwe Vrienden uit voor een rondleiding in de NedPhO-Koepel en kunnen Vrienden na afloop van exclusieve Vriendenconcerten kennismaken met de musici. Geïnteresseerd? Kom eens langs bij de Vriendenbalie in Het Concertgebouw of de Philharmonie Haarlem en ontmoet andere Vrienden. Ook kunt u contact opnemen via vrienden@nedpho.nl | 020 521 75 28.

Programma

Sergei Prokofjev (1891 - 1953)

Symfonie nr. 1 in D, op. 25
'Klassieke' (1917)

Allegro
Larghetto
Gavotta: Non troppo allegro
Finale: Molto vivace

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 - 1791)

Fluitconcert nr. 2 in D, KV 314
arr. voor cello (1778)

Allegro aperto
Adagio ma non troppo
Rondo: Allegro

Sergei Rachmaninoff (1873 - 1943)

Vocalise voor cello en strijkorkest, op. 34 *arr. M. van Prooijen* (1912)

Pauze

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 - 1791)

Symfonie nr. 41 in C, KV 551
'Jupiter' (1788)

Allegro vivace
Andante cantabile
Menuetto: Allegretto – Trio
Molto allegro

Nederlands Kamerorkest

o.l.v. Gordan Nikolić, viool
Quirine Viersen, cello

do 17 januari 2019, 20.15 u
(einde concert ca. 22.00 u)
Philharmonie Haarlem

za 19 januari 2019, 20.15 u
ma 21 januari 2019, 20.15 u
(einde concert ca. 22.00 u)
Het Concertgebouw

Extra

De Ontmoeting do 17 januari,
19.40 u
Inleiding do 17 januari, 19.15 u

Reserveer nu uw volgende concert op www.orkest.nl

Russische contrasten

Stanislav Kochanovsky is een rijzende ster. Voor zijn debuut bij het Nederlands Philharmonisch Orkest neemt hij een Russisch programma mee van huis. Met Truls Mørk - inmiddels een bekende van het orkest - waagt hij zich aan Sjostakovitsj' aangrijpende *Tweede celloconcert*. Ondanks de grote orkestbezetting met uitbundig slagwerk, is het een tamelijk ingetogen en introspectief werk. Sjostakovitsj weet met de mooiste melodieën en de wrangste samenklanken de angst maar ook de hoop ten tijde van het Sovjetregime in klank te vatten.

za 25 mei 2019, 20.15 u
zo 26 mei 2019, 14.15 u
Het Concertgebouw

Nederlands Philharmonisch Orkest

Stanislav Kochanovsky, dirigent
Truls Mørk, cello

Sjostakovitsj - Celloconcert nr. 2
Rimski-Korsakov - Shéhérazade

